

**ARBETSMARKNADS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 8/2002 rd**

**Regeringens proposition med förslag till lag om
Utbildningsfonden och ändring av vissa lagar
som har samband med den**

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 22 oktober 2002 en proposition med förslag till lag om Utbildningsfonden och ändring av vissa lagar som har samband med den (RP 219/2002 rd) till arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Katriina Alaviuhkola och regeringssekreterare Marjaana Maisonlahti, social- och hälsovårdsministeriet
- överinspektör Heli Backman, finansministeriet
- lagstiftningsråd Risto Eerola, justitieministeriet
- undervisningsråd Jorma Ahola, undervisningsministeriet

- lagstiftningsråd Pasi Järvinen, arbetsministeriet
- verkställande direktör Jarmo Tammenmaa, Utbildnings- och avgångsbidragsfonden
- arbetsmarknads- och skolpolitisk sekreterare Jari-Pekka Jyrkänne, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- utbildnings- och arbetskraftspolitisk sekreterare Heikki Liedes, Akava rf
- utbildningspolitisk ombudsman Heikki Suomalainen, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund
- chef för internationella ärenden Martti Huttunen, Servicearbetsgivarna
- direktör Martti Pallari, Företagarna i Finland
- Karl-Gustaf Kunnas, Finlands Arbetslösa Samarbetsorganisation TVY rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om utbildnings- och avgångsbidragsfonden upphävs och ersätts med en lag om Utbildningsfonden. Genom en revidering av lagstiftningen om utkomstskydd för arbetslösa blir det avgångsbidrag och vuxenutbildningstillägg till avgångsbidraget som betalas av utbildnings- och avgångsbidragsfonden och statskontoret en del av utkomstskyddet för

arbetslösa. Följaktligen föreslår regeringen att avgångsbidraget, vuxenutbildningstillägget till avgångsbidraget avskaffas. Det som kvarstår för Utbildningsfonden att administrera är vuxenutbildningsstödet och det yrkesexamensstipendium som betalas på basis av fristående examen. Yrkesexamensstipendiet motsvarar den förmån som utbildnings- och avgångsbidragsfonden nu

betalar i form av yrkesutbildningsbidrag på basis av fristående examen och den förmån statskontoret betalar i form av yrkesexamenspenning.

Enligt förslaget skall yrkesexamensstipendier betalas till personer som uppfyller vissa villkor i fråga om ålder och arbetshistoria. Om villkoren och om stipendiebeloppet föreskrivs genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Förmånen finansieras med statsmedel när det gäller statsanställda och i övrigt ur arbetslöshetsförsäkringsfonden med de obligatoriska arbetslöshetsförsäkringspremier som tas ut av ar-

betsgivare. Utbildningsfondens förvaltningskostnader betalas med medel ur arbetslöshetsförsäkringsfonden. Utbildningsfonden skall följa lagen om förvaltningsförfarande när den behandlar förmånsärenden.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2003. I vilken mån budgetpropositionen måste revideras med anledning av denna proposition utreds i samband med beredningen av den proposition regeringen kompletterar budgetpropositionen med.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft vid ingången av år 2003.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Av de orsaker som framgår av propositionens motivering och med stöd av erhållen utredning finner utskottet propositionen behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslagen men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Regeringen framhåller i propositionen att avgångsbidraget till sin karaktär kan betraktas som en del av uppsägningskyddet och utkomstskyddet för arbetslösa. Förutsättningarna för beviljande av avgångsbidrag och arbetslöshetsförmåner är dock olika. Olikheter i systemen har gett upphov till ett stort behov av information, och det är besvärligt att från två olika system ansöka om förmåner som beviljas på basis av arbetslöshet. Fondens nya roll som administrerande instans för utbildningsförmåner och införlivandet av de övriga förmånerna i utkomstskyddet för arbetslösa minskar den brokiga mångfald av arbetslöshets- och utbildningsbaserade förmåner som förvirrar medborgarna.

Utskottets håller med regeringen om att systemen är komplicerade och snåriga och anser att de absolut bör göras redigare för att ingen skall gå miste om sin rättigheter till följd av ett svåröverblickbart förmånskomplex. Utskottet vill dock understryka att hänsyn måste tas till nivån på såväl uppsägnings- och arbetslöshetsförmånerna som utbildningsförmånerna när systemen ses över.

Utbildningsfonden skall enligt förslaget administrera två saker, dels vuxenutbildningsstödet, dels det yrkesexamensstipendium som betalas på basis av fristående examen och som motsvarar den förmån som utbildnings- och avgångsbidragsfonden nu betalar i form av yrkesutbildningsbidrag på basis av fristående examen och den förmån statskontoret betalar i form av yrkesexamenspenning. Lagförslaget hänger intimt samman med den nya lagen om utkomstskydd för arbetslösa och dess bestämmelser om förhöjd förtjänstdel och förhöjd utbildningsdagpenning, två förmåner som ersätter avgångsbidraget och vuxenutbildningstillägget till avgångsbidraget.

Enligt förslaget till lag om utkomstskydd för arbetslösa betalas arbetslöshetsdagpenningens förtjänstdel förhöjd till en arbetssökande som har förlorat sitt arbete till följd av ekonomiska orsaker och produktionsorsaker, varit medlem av en löntagarkassa minst fem år och varit minst 20 år i arbete. Den väsentliga skillnaden mellan reformen och avgångsbidraget är att också de som omfattas av grunddagpenning har rätt till avgångsbidrag. Både grundlagsutskottet och arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet har i sina utlåtanden om förslaget till lag om utkomstskydd för arbetslösa (GrUU 46/2002 rd och ApUU 20/2002 rd) gjort social- och hälsovårds-

utskottet uppmärksamt på denna försämring av utkomstskyddet vid arbetslöshet.

Enligt förslaget till lag om utkomstskydd för arbetslösa ersätts det nuvarande vuxenutbildningstillägget till avgångsbidraget med förhöjd utbildningsdagpenning. Även här är den stora försämringen jämfört med det nuvarande systemet att också de som haft rätt till grunddagpenning kunnat få vuxenutbildningstillägg till avgångsbidraget.

Övergångsbestämmelserna

När riksdagen behandlar lagreformerna gäller det enligt utskottet att se till att övergångsbestämmelserna i lagen om Utbildningsfonden och lagen om utkomstskydd för arbetslösa är så formulerade att ingen faller mellan systemen när det nya systemet tas i bruk den 1 januari 2003.

I övergångsbestämmelsen i den föreslagna lagen om Utbildningsfonden sägs att de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande tillämpas på personer som mist sitt arbete innan lagen trädde i kraft. Enligt information till utskottet har utbildnings- och avgångsbidragsfondens beslut om vuxenutbildningstillägg till avgångsbidraget fr.o.m. den 1 augusti 2002 formulerats så att giltighetstiden löper ut den 31 december 2002. I förslaget till lag om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs i ikraftträdelsebestämmelsens 9 mom. att utbildningsdagpenning bara kan fås för utbildning som börjar efter att lagen trätt i kraft. Följaktligen går det enligt utbildnings- och avgångsbidragsfondens tolkning inte längre 2003 att få vare sig vuxenutbildningstillägg till avgångsbidraget eller utbildningsdagpenning enligt den nya lagen om utkomstskydd för arbetslösa för utbildning som inletts hösten 2002. För att ingen skall bli förfördelad har utskottet i sitt utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet om förslaget till lag om utkomstskydd för arbetslösa föreslagit att 9 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om utkomstskydd för arbetslösa ändras så att förhöjd utbildningsdagpenning skall kunna fås också för utbildning som inletts före den 1 januari 2003, förutsatt att vuxenutbildningstillägg till avgångsbidraget inte betalas

för den. Utredningar med anledning av utskottets förslag tyder trots allt på att det vore lämpligare att problemet med missgynnanden åtgärdas genom föreskrifter i övergångsbestämmelserna i lagen om Utbildningsfonden. Utskottet föreslår därför att övergångsbestämmelserna i det första och det andra lagförslaget tydliggörs till denna del.

I analogi med ändringen ovan föreslår utskottet att övergångsbestämmelsen i den föreslagna lagen om Utbildningsfonden ändras så att avgångsbidrag med anledning av ett arbets- eller tjänsteförhållande som upphört före den 1 januari 2003 betalas enligt de nu gällande bestämmelserna. Yrkesexamensstipendiet motsvarar enligt förslaget den förmån utbildnings- och avgångsbidragsfonden nu betalar i form av yrkesutbildningsbidrag på basis av fristående examen och den förmån statskontoret betalar i form av yrkesexamenspenning. För att ingen heller på denna punkt skall falla mellan systemen föreslår utskottet en sådan komplettering av övergångsbestämmelsen att yrkesutbildningsstipendium kan betalas också på basis av en examen som avlagts innan lagen trätt i kraft, förutsatt att mottagaren på basis av samma examen inte beviljats yrkesutbildningsbidrag eller yrkesexamenspenning med stöd av bestämmelser som gällt innan lagen träder i kraft.

Detaljmotivering

Lag om Utbildningsfonden

5 §. Förutsättningar för beviljande av yrkesexamensstipendium. En person som avlagt en yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen eller specialyrkesexamen föreslås kunna få ett yrkesexamensstipendium. I fondens stadgar, som fastställs genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet, föreskrivs om stipendiets storlek och om kravet på sökandens ålder och arbetshistoria. I propositionsmotiveringen konstateras att regleringen av utbildnings- och avgångsbidragsfonden och de förmåner den beviljar inte i dagens läge uppfyller kravet i 80 § grundlagen att grunderna för individens rättigheter och skyl-

digheter skall bestämmas genom lag. När det gäller yrkesexamensstipendiet är regleringen på lagnivå i den föreslagna lagen enligt utskottets mening alltför vag och öppen. Utskottet föreslår därför att 5 § 2 mom. kompletteras med de krav på ålder och arbetshistoria som framgår av motiveringen.

6 §. *Yrkesexamensstipendiets storlek.* Med hänvisning till motiveringen under 5 § föreslår utskottet en ny 6 § med närmare bestämmelser om stipendiets storlek. Stipendiet föreslås vara lika stort som de i motiven nämnda nuvarande yrkesutbildningsbidragen och yrkesexamenspenningarna, dvs. 236 euro. Vid behov justeras stipendiebeloppet genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet för att motsvara förändringen i kostnadsnivån, dock minst vartannat år. Ministeriet skall höra fonden innan förordningen ges.

14 §. *Förvaltningsförfarandet.* I paragrafen föreskrivs om iakttagande av lagen om förvaltningsförfarande och språklagstiftningen vid behandlingen av förmånsärenden. För att förbättra rättssäkerheten och understryka att principen om god förvaltning måste följas föreslår utskottet att paragrafen kompletteras med hänvisningar till lagen om översändande av handlingar, lagen om delgivning i förvaltningsärenden och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

18 §. *Övergångsbestämmelser.* Med hänvisning till den allmänna motiveringen föreslår utskottet att i 2 och 3 mom. i övergångsbestämmelsen tas in föreskrifter om att avgångsbidrag och vuxenutbildningstillägg till avgångsbidraget beviljas i

enlighet med lagen om utbildnings- och avgångsbidragsfonden och fondens stadgar till personer vars arbets- eller tjänsteförhållande har upphört innan de nya bestämmelserna trätt i kraft den 1 januari 2003. När det gäller yrkesexamensstipendier föreslår utskottet i 4 och 5 mom. en bestämmelse om att ett stipendium också kan betalas på basis av en examen som avlagts innan lagen trädde i kraft, om en likartad förmån enligt de tidigare bestämmelserna har beviljats på basis av samma examen. Dessutom föreslår utskottet i 6 mom. en förtydligande bestämmelse om att utbildnings- och avgångsbidragsfondens rättigheter och skyldigheter övergår till den i den nu aktuella lagen avsedda Utbildningsfonden.

Lag om upphävande av 10 kap. statstjänstemannalagen

2 §. Utskottet föreslår att 2 mom. kompletteras med en övergångsbestämmelse om vuxenutbildningstillägg till avgångsbidraget, som innehålls- ligt motsvarar det föreslagna tillägget till det första lagförslaget.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet

att lagförslagen 3—5 godkänns utan ändringar, och

att det första och det andra lagförslaget godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag om Utbildningsfonden

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.	7—13 § (Som 6—12 § i RP)
Allmänna bestämmelser	
1—3 § (Som i RP)	3 kap.
	Särskilda bestämmelser
2 kap.	14 (13) §
Yrkesexamensstipendium	<i>Förvaltningsförfarandet</i>
4 § (Som i RP)	Vid behandlingen av ett förmånsärende iakt- tas i tillämpliga delar lagen om förvaltningsför- farande (598/1982), språklagen (148/1922), (utesl.) lagen om användningen av samiska hos myndigheter (516/1991), <i>lagen om översändan- de av handlingar (74/1954) och lagen om delgiv- ning i förvaltningsärenden (232/1966). Beträf- fande offentlighet i fråga om fondens handling- ar och verksamhet gäller lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).</i>
5 §	(2 mom. som i RP)
<i>Förutsättningar för beviljande av yrkesexa- mensstipendium</i>	
(1 mom. som i RP)	
<i>En förutsättning för beviljande av yrkesexa- mensstipendium är att personen har fyllt 30 men inte 61 år och minst fem år stått i arbets- eller tjänsteförhållande till en finländsk arbetsgivare före examen.</i>	
6 § (Ny)	15—17 § (Som 14—16 § i RP)
<i>Yrkesexamensstipendiets storlek</i>	18 (17) §
<i>Yrkesexamensstipendiet är 236 euro.</i>	<i>Övergångsbestämmelser</i>
<i>Genom förordning av social- och hälsovårds- ministeriet justeras beloppet i 1 mom. vid be- hov, dock minst vartannat år i motsvarighet till förändringen i kostnadsnivån. Ministeriet skall höra fonden innan förordningen ges.</i>	(1 mom. som i RP)
	<i>Avgångsbidrag på basis av ett arbets- eller tjänsteförhållande som upphört innan denna lag trädde i kraft beviljas med iakttagande av be- stämmelserna om avgångsbidrag och om förut- sättningarna för beviljande av det i lagen om ut- bildnings- och avgångsbidragsfonden och stad-</i>

garna för utbildnings- och avgångsbidragsfonden, som gällde innan lagen trädde i kraft.

Vuxenutbildningstillägg till avgångsbidraget på basis av utbildning som inletts innan denna lag trädde i kraft beviljas och betalas med iakttagande av bestämmelserna om vuxenutbildningstillägg till avgångsbidraget och om förutsättningarna för beviljande av det i lagen om utbildnings- och avgångsbidragsfonden och stadgarna för utbildnings- och avgångsbidragsfonden, som gällde innan lagen trädde i kraft. (Nytt)

Yrkesexamensstipendium betalas på basis av examen som avlagts efter lagens ikraftträdande. Yrkesexamensstipendium betalas på basis av examen som avlagts innan lagen trädde i kraft, förutsatt att personen på basis av samma examen inte fått yrkesutbildningsbidrag eller yrkesexa-

menspenning med stöd av bestämmelser som gällde innan lagen trädde i kraft. (Nytt)

Ansökningar om i förordningen om avgångsbidrag för statstjänstemän (999/1994) avsedd yrkesexamenspenning som är anhängiga vid statskontoret när denna lag träder i kraft överförs för avgörande till Utbildningsfonden. Om en ansökan om yrkesexamenspenning har inkommit till statskontoret inom den tidsfrist på sex månader som anges i 7 § 1 mom., anses den ha anlänt inom utsatt tid. (Nytt)

Rättigheterna och skyldigheterna för den utbildnings- och avgångsbidragsfond som avses i den upphävda lagen om utbildnings- och avgångsbidragsfonden övergår till Utbildningsfonden enligt denna lag, om inte annat bestäms i någon annan lag. (Nytt)

2.

Lag

om upphävande av 10 kap. statstjänstemannalagen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
(Som i RP)

2 §
(1 mom. som i RP)

De bestämmelser om avgångsbidrag som gällde vid denna lags ikraftträdande tillämpas på personer, vilkas anställningsförhållande till staten upphört innan denna lag trädde i kraft. Vux-

enutbildningstillägg till avgångsbidraget på basis av utbildning som inletts innan denna lag träder i kraft beviljas och betalas med iakttagande av bestämmelserna om vuxenutbildningstillägg till avgångsbidraget och om förutsättningarna för beviljande av det i förordningen om avgångsbidrag för statstjänstemän (999/1994), som gällde innan lagen trädde ikraft.

Helsingfors den 27 november 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jouko Skinnari /sd
medl. Tuula Haatainen /sd
Pertti Hemmilä /saml
Leea Hiltunen /kd
Anne Holmlund /saml
Anne Huotari /vänst
Esa Lahtela /sd (delvis)

Pertti Mäki-Hakola /saml (delvis)
Petri Neittaanmäki /cent
Lauri Oinonen /cent
Pirkko Peltomo /sd
Tero Rönni /sd
Osmo Soininvaara /gröna
ers. Matti Kangas /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.